

Sorgegondolen af Thomas Tranströmer 1996

Skrevet som bidrag om bogen i Lyrik Læseklubben på bibliotek.dk 26.7.2011

Hvert af disse digte har sin tilkomsthistorie, lever udmærket som digte hver for sig, men de har det fællespræg, der gør, at de som samling bliver en hilsen fra en anden verden, den verden mellem søvn og vågenhed, den drøm mellem vågenhed og glemsel, som alle kender, men som forsvinder som en sæbeboble, når telefonen ringer.

Det er som en film, eller snarere et musikstykke, når nu henvisningen til musikken ligger i det lange titeldigt, 'Sorgegondolen 2', en henvisning til dette musikstykke af Liszt 'La lugubre gondola II'

<http://www.youtube.com/watch?v=-YYCg2Bhh1Y> .

Historien er, at 1882/83 tilbragte Liszt en periode i Venedig sammen med sin datter Cosima og hendes mand Richard Wagner. Musikken er inspireret af de sorte gondoler som ved begravelser lydløse gled af sted i processionen. Man kan opfatte musikken som dyster:

'Liszt har skrivit ner några ackord som är så tunga att de
borde skickas
till mineralogiska institutionen i Padova för analys.'

Men Tranströmer vælger alligevel 'Sorgegondolen' som den overordnede titel på digtsamlingen, det kan man vel ikke undgå at lægge noget i. Digtet

springer mellem den fortid, musikken bliver til i og med kig til nutiden fordi:

'Gondolen är tungt lastad med framtidens hopkurade stenar.'

Det er som en film med bratte spring i tid og sted, men i sin enkelhed er denne musik også med spring som dem mellem hver tangent.

Det er jo så tit sagt om digt, at det var som musik, og betyder da ofte, at digtet er indholdsløst kling-klang. Her forstår jeg det nærmest som det modsatte af kling-klang, det hele er så troværdigt oplevet og formidlet, så læseren løsriver fra sin dagligdag og følger med ind i digtet og ser verden med dets øjne, når han løfter øjne fra bogen.

Eksempler vil næppe sige så meget. Digtene ligner jo i en vis forstand blot det, alle gør lige nu: Hinanden fremmede elementer stilles op mod hinanden og afventer virkningen af kontrasterne sammenstød. Det kan kaldes 'teknik', en teknik som må føre til haiku, hvilke der er en del af i samlingen. Det sjældne, jeg så oplever her, er, at kontrasterne nok slår mod hinanden, men gør det med samme virkning mod sammenhæng som toner i musikken:

'När Liszt spelar i ikväll håller han havspedalen nertryckt
Så att havets gröna kraft stiger upp genom golvet och flyter
samman med all sten i byggnaden.

Godafton vackra djup!

Gondolen är tungt lastad med liv, den är enkel och svart.'

Sjældent ser man et omslag på en bog, der i den grad formår at afspejle indholdet: let gråt glider ind mellem det blå, det ligner en skærgårdskyst uden man kan sige, hvilken farve som er hav og hvilken, der er det faste land:

'djupet som vill stiga in till människorna utan att visa sitt
ansikte.'

Læseren bliver ladet i stikken, hvis han søger en 'forklaring' – det nærmeste vi kommer, er til 'nuets evigt blødende punkt' – 'osäkerhetens rike'.

'Det enda jag vill säga
glimmer utom räkhåll
som silvret
hos pantlånaren.'

Det er den øvelse, hvert digt er igennem, særlig genkendeligt i hans haiku-digte. Men de øvrige har bevægelsen i haiku med sig, sammenstødet.

I digtet 'Två städer' læser jeg en hentydning til besættelsen af Danmark 40/45.

'På hvar sin sida om ett sund två städer
den ena möklagt, ockuperad av fienden.
I den andra brinner lamporna.
Den lysande stranden hypnotiserer den mörka.'

Det minder da om Hjalmar Guldbergs digt 'Hälsning till Danmark' trykt 1942 i 'Fem kornbröd och två fiskar':
'Mörklagd ligger i kväll ditt hus
Och dämpad är tonen i samtalsorden.'
- nok læst op ved digtermødet ved 'Den Svenske Uge' i København 1941.
Men hvad gør denne association her? Første strofe er så normal, men pludselig er det ikke 1945, men måske et billede på forholdet mellem to mennesker:
'Jag simmar ut i trance
På de glittande mörka vattnen.
En dov tubastöt tränger in.
Det är en väns röst, tag din grav och gå.'

Det kan man så tænkte længe over, hvad skal betyde! Lad os trøste os med disse ord af Kjeld Abels prolog 'Et vindu' fra den afsluttende fest på 'Den Svenske uge' i salen på Københavns Rådhus, læst af Bodil Ipsen:

'Naar Mørket falder
og Danmark slukkes,
saa letter vi lidt paa de sorte Gardiner
og kikker mod Sverige –
og Svaret i Natten
er lutter smaa plirrende Lys,
der siger:
vi er her –
du er ikke alene - !'

En optimisme, som ikke ligger lige for i 'Sorgegondolen'!